

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΣΤΑΜΑΤΗ

ΟΙ ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ

ΘΑΛΗΣ Ο ΜΙΛΗΣΙΟΣ

Ο ΜΕΓΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

«ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ»

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΓΓΕΛΟΣ Θ. ΝΕΖΕΡΙΤΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1959

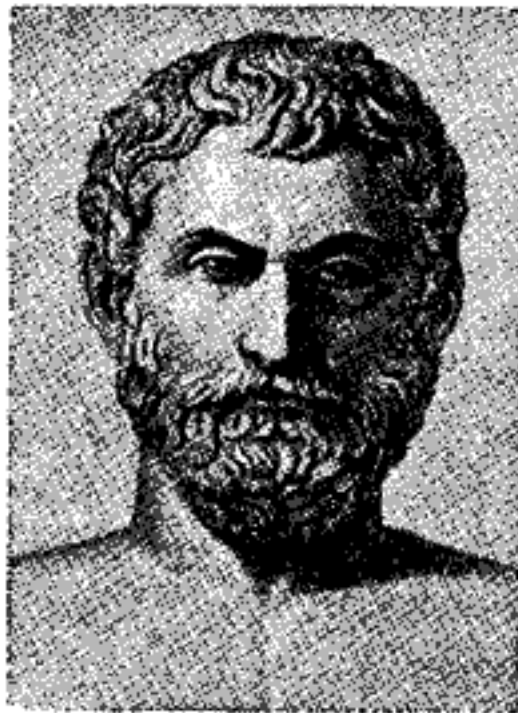
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΘΑΛΗΣ Ο ΜΙΛΗΣΙΟΣ

Ο ΜΕΓΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Ὑπὸ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΣΤΑΜΑΤΗ

Ὁ Θαλῆς, εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πόλιν τῆς Μικρῆς Ἀσίας Μίλητον κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς τριακοστῆς πέμπτῆς Ὀλυμπιάδος (περὶ τὸ 640 π.Χ.) ἀπέθανε δὲ αὐτόθι κατὰ τὴν πεντηκοστὴν ὀγδόην Ὀλυμπιάδα (περὶ τὸ 546 π.Χ.). Κατὰ τὸν ἱστορικὸν καὶ βιογράφον Σωσικράτη (πρῶτος αἰὼν π.Χ.), ὁ Θαλῆς ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 98 ἐτῶν, ἐν ᾧ

Θαλῆς ὁ Μιλήσιος

κατ' ἄλλην πληροφορίαν ἀναγραφομένην ὑπὸ τοῦ Διογένοϋ τοῦ Λαερτίου (4ος αἰὼν) ὁ Θαλῆς ἦτο ἡλικίας 78 ἐτῶν, ὅταν ἀπέθανε. Ἡ πατρίς τοῦ Θαλοῦ Μίλητος ἦτο ἀρχαιοτάτη πόλις μνημονευομένη καὶ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου (Ἰλ. Β. 868), ὑπέστη ὅμως κατὰ τὴν μακροαἰώνα αὐτῆς ἱστορίαν πολλὰς καταστροφάς. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Τρωικοῦ πολέμου ἀφώκισθη ἡ Μίλητος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων (περὶ τὸ 900 π.Χ.). Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον περίπου ἰδρύθησαν καὶ αἱ λοιπαὶ Ἰωνικαὶ πόλεις ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ καὶ βορειότερον τούτων, μὲ νοτιωτέραν τὴν Σμύρνην, ἰδρύθησαν αἱ Αἰολικαὶ πόλεις (ὑπὸ τῶν Θηβαίων, τῶν Ὀρχομενίων κλπ). Ὀλίγον βραδύτερον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Αἰολικῆς Σμύρνης οἱ Ἴωνες ἀποικοὶ κατέστησαν αὐτὴν Ἰωνικὴν. Ἡ Μίλητος ἀνεπτύχθη ταχέως καὶ ἐξείλιχθη εἰς σπουδαιότατον πνευματικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον καὶ εἰς ἰσχυροτάτην ναυτικὴν δύναμιν. Αἱ σπουδαιότεραι Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἰδίως εἰς τὴν νότιον Ῥωσίαν προέρχονται ἐκ τῆς Μίλητου (7ος αἰὼν π.Χ.). Ὅτι ἡ Μίλητος

ἦτο ἀποικία τῶν Ἀθηναίων πληροφορούμεθα καὶ ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Θαλοῦ πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ Σόλωνα περισωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Διογένους τοῦ Λαερτίου. Κατὰ ταύτην ὁ Θαλῆς πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ Σόλων ἐπρόκειτο νὰ ἐπισκεφθῆ τὰς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἀθηναϊκὰς ἀποικίας καλεῖ αὐτὸν ὅπως τὸν φιλοξενήσῃ εἰς τὴν Μίλητον «τὴν ἀποικίαν ὑμῶν», ὡς γράφει.

Κατὰ τὸν Διογένη τὸν Λαέρτιον «Ἦν τοίνυν ὁ Θαλῆς, ὡς μὲν Ἡρόδοτος καὶ Δοῦρις καὶ Δημόκριτός φασι, πατὴρ μὲν Ἐξαμύου, μητρὸς δὲ Κλεοβουλίνης, ἐκ τῶν Θηλιδῶν, οἳ εἰσὶ Φοῖνικες, εὐγενέστατοι τῶν ἀπὸ Κάδμου καὶ Ἀγήνορος. Ἦν δὲ τῶν ἑπτὰ σοφῶν καθὰ καὶ Πλάτων φησί». [Ἑρμηνεία: Εἶχε λοιπὸν ὁ Θαλῆς, ὡς μὲν λέγουσιν ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Δοῦρις καὶ ὁ Δημόκριτος, πατέρα μὲν τὸν Ἐξάμυον, μητέρα δὲ τὴν Κλεοβουλίνην, οἳ ὅποιοι προέρχονται ἐκ τοῦ γένους τῶν Θηλιδῶν, οἵτινες εἶναι Φοῖνικες, εὐγενέστατοι ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Κάδμου καὶ τοῦ Ἀγήνορος. Ἦτο δὲ ἐκ τῶν ἑπτὰ σοφῶν καθὼς λέγει καὶ ὁ Πλάτων]. Ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ ἀνωτέρω χωρίου ὁ Θαλῆς ἀνήκεν εἰς εὐγενέστατον γένος προερχόμενον ἐκ Θηβῶν, τοῦ ὁποῦ οἱ ἀπώτατοι πρόγονοι ἔλκουσι τὴν καταγωγὴν τῶν ἐκ τοῦ Κάδμου. Καὶ ἐπειδὴ ἡ παράδοσις ἔλεγεν ὅτι ὁ Κάδμος εἶναι Φοῖνικς, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἡρόδοτος γράφει περὶ τοῦ Θαλοῦ ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω εἰδήσεως τοῦ Διογένους τοῦ Λαερτίου, «τὸ ἀνεκαθεν γένος ἐόντος Φοῖνικος» (I 170) ὅτι δηλ. οἱ ἀπώτατοι πρόγονοι τοῦ Θαλοῦ ἦσαν Φοῖνικες. Ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος παρέχει ὅμως τὴν πληροφορίαν, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων συμφωνοῦσιν ὅτι ὁ Θαλῆς εἶναι ἰθαγενὴς Μιλήσιος καὶ γένους λαμπροῦ. Μὲ τὴν πληροφορίαν τοῦ Ἡροδότου περὶ φοινικικῆς καταγωγῆς τοῦ Θαλοῦ ἀσχολεῖται καὶ ὁ Πλούταρχος εἰς πραγματείαν αὐτοῦ εἰς ἣν καταφέρεται κατὰ τοῦ Ἡροδότου. Ἐκ τῆς πραγματείας ταύτης τοῦ Πλουτάρχου φαίνεται ὅτι οὗτος ἐθεώρει τὸν Θαλῆν ὡς καταγόμενον ἐκ Θηβῶν. Τὸν μῦθον περὶ ἰδρύσεως τῶν Θηβῶν ὑπὸ τοῦ Κάδμου καὶ τῆς φοινικικῆς καταγωγῆς τούτου ἀπαντῶμεν εἰς τὰς Φοινίσσας τοῦ Εὐριπίδου (στ. 638 κ.έ.), ὅπου γράφεται :

*Κάδμος ἔμολε τάν δε γᾶν
Τύριος . . .*

[Ἑρμ. Ὁ Κάδμος ὁ ἐκ Τύρου καταγόμενος ἦλθεν εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν γῆν. . .]

Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (I) οἱ σύγχρονοὶ τοῦ λόγιοι Πέρσαι ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ Φοῖνικες κατέκων παλαιότατα τὰ περὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν παράλια καὶ ὅτι ἐκεῖθεν μετέκρησαν εἰς τὴν Φοινικὴν (ἐνθα ἡ Τύρος καὶ ἡ Σιδὼν). Οὗτοι διεξήγον διὰ τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῶν τὸ ἐμπόριον τῶν Ἀσσυρίων καὶ Αἰγυπτίων πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ὅταν ποτε οἱ Φοῖνικες ἔμποροι ἦλθον εἰς τὴν μεγαλυτέραν τότε πόλιν τῆς Ἑλλάδος, τὸ Ἄργος, ἀπήγαγον ἐκουσίως τὴν θυγατέρα Ἰὼ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἄργους Ἰνάχου. Βραδύτερον οἱ Ἕλληνες, ὡς ἀντίποινα, ἀπήγαγον ἐκ Τύρου τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῶν Φοινίκων Εὐρώπην. Οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἦσαν Κρήτες. Μετὰ τοῦτο οἱ Ἕλληνες δὲν ἔμειναν ἡσυχοί, ἀλλὰ ἤρπασαν τὴν Μήδειαν ἐκ τῆς Κολχίδος. Τὴν ἀρπαγὴν ταύτην ἐκδικούμενοι οἱ Ἀσιάται ἀπήγαγον τὴν Ἑλένην τοῦ Μενελάου διὰ τοῦ Πάριδος καὶ οὕτω προεκλήθη ὁ Τρωικὸς πόλεμος. Ἀντίποινα διὰ τὸν πόλεμον τούτον εἶναι οἱ Μηδικοὶ πόλεμοι. Εἶναι φανερόν, ὅτι αἱ ἀνωτέρω εἰδήσεις τοῦ Ἡροδότου, ἰδίως ὡς πρὸς τὸν μῦθον

τῆς Εὐρώπης, αἱ προερχόμεναι ἐκ τῶν Περσῶν, ἔρχονται εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν ἄλλην ἐκδοχὴν περὶ ἀρπαγῆς τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τοῦ Διός.

Ὅλαι αἱ νεώτεραι ἔρευναι καταλήγουσιν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Κάδμος δὲν ἦτο Φοῖνιξ. Τὸ ὄνομα Κάδμος ἐτυμολογεῖται ἤδη ἐκ τῆς λέξεως κάω, κεκασμένος=λαμπρὸς, ἰσχυρὸς (ἐτυμολογικὸν λεξικὸν Boisacq) καὶ οὐχί, ὡς παλαιότερον, ἐκ τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως (σημιτικῆς, φοινικικῆς) καδέμ. Εἰς τὴν περὶ τὴν Μίλητον περιοχὴν τῆς Καρίας ὑπῆρχεν ὄρος ὀνομαζόμενον Κάδμος καὶ ἡ βορειότερον τῆς Μιλήτου κειμένη ἀποικία Προίνη ὀνομάζετο Κάδμη, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς Καδμεῖοι. Εἰς τὴν χερσονήσον τῆς Μυκάλης ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα κωμόπολις ὑπὸ τὸ ὄνομα Θῆβαι. Τὸ σπουδαῖον ὅμως εἶναι ὅτι βορειότερον τῆς Καρίας, παρὰ τὸν Ἑλλησποντον, εἰς τὴν Τρωάδα, ὑπῆρχεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Πλάκος πόλις ὑπὸ τὸ ὄνομα Θῆβαι, ἡ ὁποία ποιητικῶς ὀνομάζετο Ὑποπλακίη Θῆβη. Οἱ περισσότεροι ἐρευνηταὶ παραδέχονται ὅτι ὁ Κάδμος δὲν προέρχεται ἐκ τῆς Τύρου, ἀλλὰ ἐκ τῆς περὶ τὴν Μίλητον περιοχῆς. Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Κάδμος εἶχε σχέσεις πρὸς τὸ ἐν Σαμοθράκῃ ἱερὸν τῶν Καβείρων. Ἐκεῖ ἐλατρεύοντο, ὡς γνωστὸν, αἱ θεότητες Κάβειρος καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κάδμιλος. Εἰς τὴν Ἀττικὴν οὐδὲν ἱερὸν τῶν Καβείρων ὑπῆρχε, ἐν ᾧ εἰς τὴν Βοιωτίαν ὑπῆρχον τρία. Ἐν, 6 χιλίομετρα δυτικῶς τῶν Θηβῶν, ὅπου σήμερον διενεργοῦνται ἀνασκαφαὶ ὑπὸ Γερμανῶν ἀρχαιολόγων, ἄλλο εἰς τὴν θηβαϊκὴν παραλιακὴν πόλιν Ἀνθηδῶνα (ἐπὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Λουκίσια) καὶ ἕτερον εἰς τὴν Λάρυμναν (παρὰ τὸ βορειοδυτικῶς τῶν Θηβῶν σημερινὸν χωρίον Κόκκινο). Ἱερὰ τῶν Καβείρων ὑπῆρχον ἐκτὸς τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Σαμοθράκης, εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὰς νήσους Ἴμβρον καὶ Λῆμνον, εἰς τὴν Φρυγίαν (ἀνατολικῶς τῆς Τρωάδος), εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὴν Σικελίαν. Οὐδὲν στοιχεῖον ὑπάρχει ἐκ τοῦ ὁποίου νὰ τεκμαιρηται ὅτι ἡ λατρεία τῶν Καβείρων εἰσῆχθη εἰς τὴν Βοιωτίαν ἢ τὰς νήσους ἐκ τῆς Φρυγίας.

Πιθανῶς ἡ λατρεία αὕτη νὰ εἰσῆχθη εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψει τὴν ἐκ παραδόσεως πληροφορίαν ὅτι ὁ Κάδμος μετέβη εἰς τὴν Ἰλλυρίαν, ὅπου ἀπέκτησε καὶ υἱὸν ὀνομασθέντα Ἰλλυριὸν καὶ ὅτι εἰς τὴν Ἰλλυρίαν ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἄγεται εἰς τὸ λίαν πιθανὸν συμπέρασμα ὅτι οὗτος, ἐὰν δὲν εἶναι αὐτόχθων Βοιωτός, θὰ προέρχεται ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς Ἰλλυρίας—Θεσσαλίας—Μακεδονίας—Θράκης. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῇ ἐρμηνεία, πῶς ὁ ἄγνωστος μεταξὺ ἀγνώστων Φοῖνιξ—Κάδμος θὰ διήρχετο ἐχθρικὰς ἢ τοῦλάχιστον μὴ φιλικὰς χώρας διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν Ἰλλυρίαν; Ἡ συνεχιζομένη ἔρευνα περὶ τῶν παλαιῶν κατοίκων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος φέρει διαρκῶς νέα στοιχεῖα ἐκ τῶν ὁποίων ἐνισχύεται πολὺ ἡ θεωρία τοῦ Ἑλληνος, ἐκ Μεσσηνίας καταγομένου, στρατηγοῦ κ. Ξ. Λίβα, ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ περὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος χώρου (Ἑλληνικῆς Χερσονήσου καὶ νήσων) εἶναι αὐτόχθονες.¹ Αἱ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1958 γενόμεναι ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Λαρίσσης (παρὰ τὴν Ὀμηρικὴν πόλιν Ἀργισσαν, σήμερον Κρεμομαγούλαν) παρὰ τοῦ ἐν Ἀ-

1. Ἴδε πραγματείαν τούτου ὑπὸ τὸν τίτλον Ἡ Αἰγῆς κοιτὶς τῶν Ἀρίων καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, Ἀθῆναι 1956.

θήναις Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ καθοδήγησιν τοῦ Γιουγκοσλάβου Μιλόϊσιτς (Milojević), καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Γερμανικῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Ζάαρμπρücken (Saarbrücken), πιστοποιοῦσιν ὅτι ἡ περιοχὴ αὕτη κατοικεῖτο πρὸ 100 περίπου χιλιάδων ἐτῶν. Σπόνδυλος Μαρμυρῶν εὗρεθεις ἐκεῖ ὑπενθυμίζει εἰς ἡμᾶς τὰ ἀπολιθώματα τοῦ Πικερμίου τῆς Ἀττικῆς καὶ ὅτι τὸ κλίμα τῆς Θεσσαλίας πρὸ ἑκατομμυρίων τινῶν ἐτῶν ἦτο θερμότερον τοῦ σημερινοῦ. Ἄλλα ἀρχαιολογικὰ εὗρηματα παρέχουσι τὸ ἐνδόσιμον ὅτι ὁ πολιτισμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου εἶναι πολὺ παλαιότερος τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Σουμερίων καὶ τῶν Αἰγυπτίων. Τὰ ἐκπληκτικὰ πορίσματα τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν τοῦ κ. Μιλόϊσιτς, ὅστις ἐβασίσθη ἐπὶ προηγουμένων ἀνασκαφῶν τοῦ ἀειμνήστου ἀρχαιολόγου Χρίστου Γρουντ, δὲν ἐδημοσιεύθησαν ἀκόμη. Ἀνεκοινώθησαν ὁμῶς ὑπὸ τοῦ κ. Μπίζαντς (Biesantz), βοηθοῦ τοῦ κ. Μιλόϊσιτς, κατὰ τὴν διάλεξιν τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς 16 Δεκεμβρίου 1958. Εἶναι φανερόν, ὅτι τὰ εὗρηματα τοῦ κ. Μιλόϊσιτς ἀνατρέπουσιν ἄρδην πᾶν ὅ,τι ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη θεωρεῖ ὡς προϊστορίαν.

Τὰ λεγόμενα ὅτι ὁ Κάδμος εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου θεωροῦνται σκοτεινά. Ὅπως δὲποτε, ἡ σημερινὴ κριτικὴ παραδέχεται ὅτι ὁ Θαλῆς εἶναι Ἑλληνικῆς καταγωγῆς καὶ ὅτι προέρχεται ἐκ τοῦ Θηβαϊκοῦ ἀριστοκρατικοῦ γένους τῶν Θηλιδῶν. Γεννᾶται ὁμῶς ἡ ἀπορία, πῶς εἶναι δυνατόν τὸ Θηβαϊκὸν τοῦτο γένος τῶν Θηλιδῶν νὰ ἔφθασε εἰς τὴν Ἰωνικὴν πόλιν Μίλητον; Πρὸς ἐρμηνείαν τούτου δέον νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψει ἡ πληροφορία τοῦ Ἡροδότου, καθ' ἣν, κατὰ τὸν ἀποικισμὸν τῶν Ἰωνικῶν πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας Αἰολεῖς ἀποικοὶ (Ὀρχομένιοι καὶ Θηβαῖοι) ἀνεμίχθησαν πρὸς τοὺς Ἴωνας. [Μινύαι δὲ Ὀρχομένιοι σφί ἀναμειγνύονται (τοῖς Ἴωσι) καὶ Καδμεῖοι. (I 146)]. Ὁ ἴδιος ὁ Θαλῆς, λέγει, κατὰ τὸν ἱστορικὸν καὶ βιογράφον τῶν φιλοσόφων Ἐρμιππον (τρίτος αἰὼν π. Χ.) ὅτι διὰ τρία πράγματα ὀφείλω χάριν εἰς τὴν τύχην: «πρῶτον μὲν ὅτι ἄνθρωπος ἐγενόμην καὶ οὐ θηρίον, εἶτα ὅτι ἀνὴρ καὶ οὐ γυνή, τρίτον ὅτι Ἕλλην καὶ οὐ βάρβαρος». Οἱ Ἀθηναῖοι, φαίνεται, ὅτι ἐθεώρουν τοῦτον ὡς Ἀθηναῖον, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ Μίλητος ἐγεννήθη ὁ Θαλῆς ἦτο Ἀθηναϊκὴ ἀποικία. Ἐνισχυτικὸν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου εἶναι ὅτι ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Ἀρχοντος Δαμασίου (582 π. Χ.) ἐγένετο ἡ ἀνακήρυξις τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τούτων τὸν Θαλῆν καὶ τὸν Σόλωνα.

Τὸ ὄνομα τοῦ Θαλοῦ εἶναι συνδεδεμένον μὲ τὴν παράδοσιν περὶ τοῦ χρυσοῦ τρίποδος. Χρυσοῦς τρίπους, τῶν ἑπτὰ σοφῶν ὡς ἐκαλεῖτο, ὑπῆρχεν εἰς πλεῖστα ἱερά τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ἐδεικνύετο εἰς τοὺς εὐλαβεῖς προσκυνητάς. Ἀναφέρεται, ὅτι χρυσοῦς τρίπους ὑπῆρχεν εἰς ἱερόν τῶν Θηβῶν, εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν, εἰς τὸ ἱερόν τοῦ Διδυμέως Ἀπόλλωνος παρὰ τὴν Μίλητον καὶ ἀλλαχοῦ. Κατὰ τινὰ παράδοσιν ὁ χρυσοῦς τρίπους εἶχεν ἀθλοθετηθῆ παρὰ τῶν Θεῶν, ὅπως δοθῆ εἰς τὸν σοφώτατον τῶν Ἑλλήνων. Οὗτος ἀπειτέλει τὸ ἀντίβαρον, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τὸ χρυσοῦν μῆλον, τὸ ὁποῖον προωρίζετο διὰ τὴν ὄραιοτάτην τῶν Θεῶν καὶ εἶχε προκαλέσει τὴν ἔριδα μεταξὺ Ἥρας, Ἀθηνᾶς καὶ Ἀφροδίτης. Δὲν εἶναι βέβαιον, ἂν ὁ μῦθος περὶ χρυσοῦ μῆλου εἶναι παλαιότερος τοῦ μύθου περὶ χρυσοῦ τρίποδος. Ἀναφέρονται πολλαὶ ἐκδοχαὶ περὶ τοῦ χρυσοῦ τρίποδος τινὰς τῶν ὁμοί-

ων αναφέρομεν κατωτέρω. Οὕτω, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Διόδωρον (9, 13, 2) ἄλιεις Μεσσήνιοι ἀνελκύσαντες τὰ δι' ἄλιείαν ριφθέντα δίκτυα δὲν ἀπεκόμισαν ἰχθῦς, ἀλλὰ χαλκοῦν τρίποδα ἔχοντα ἐπιγραφὴν ΤΩ ΣΟΦΩΤΑΤΩ, τὸν ὁποῖον ἔστειλαν εἰς τὸν ἐκ τῶν ἑπτὰ σοφῶν Βίαντα τὸν Πριηνέα. Κατὰ σχολιαστὴν τινα τῆς κωμωδίας τοῦ Ἀριστοφάνους Πλοῦτος (9), ἄλιεις Μιλήσιοι συνεβλήθησαν μετὰ τινων ὅπως ἀλιεύσωσιν παρὰ τὰ ὕδατα τῆς Μιλήτου. Συνέβη ὅμως νὰ ἀνελκύσωσι χρυσοῦν τρίποδα ἀντὶ ἰχθύων καὶ ἤθελον νὰ κρατήσωσι τοῦτον δι' ἑαυτούς. Ἐν ᾧ οἱ ἐργοδοταὶ ἐφιλονεῖκουν πρὸς τοὺς ἄλιεις διὰ τὴν κυριότητα τοῦ τρίποδος ἀπεφασίσθη τέλος ὑπὸ τῶν δύο μερῶν ὅπως ἐρωτηθῆ τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν, τὸ ὁποῖον ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς:

Ἐκγονε Μιλήτου, τρίποδος πέρι Φοῖβον ἐρωτᾶς;

Ὅς σοφίῃ πάντων πρῶτος, τούτου τρίποδ' ἀδῶ.

[Ἑρμηνεία: Μιλήσιε, ἐρωτᾶς τὸν Φοῖβον Ἀπόλλωνα περὶ τοῦ τρίποδος; ὀρίζω, ὅπως οὗτος δοθῆ εἰς τὸν πρῶτον ἐπὶ σοφίᾳ, ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρώπων]. Κατόπιν τοῦ χρησιμοῦ τούτου τῆς Πυθίας προσεφέρθη οὗτος εἰς τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς· ἕκαστος ὅμως ἐκ τούτων δὲν τὸν ἐδέχετο, λέγων, ὅτι δὲν εἶναι σοφὸς καὶ συνίστα ὅπως ὁ τρίπους ἀφιερωθῆ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Οὕτω, ὁ τρίπους ἔγινε κτῆμα τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν.

Κατ' ἄλλην παράδοσιν, λέγεται, ὅτι ὁ τρίπους ὁ ἐν Δελφοῖς εἶχε κατασκευασθῆ ὑπὸ τοῦ Ἡφαίστου, ὅστις ἔστειλε τοῦτον ὡς γαμήλιον δῶρον εἰς τὸν Πέλοπα. Ἐκ τοῦ Πέλοπος ὁ τρίπους κατέληξεν εἰς τὸν Μενέλαον καὶ ἐκλάπη ὑπὸ τοῦ Πάριδος κατὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς Ἑλένης καὶ τῆ συστάσει αὐτῆς ἐρρίφθη εἰς τὴν παρὰ τὴν νῆσον Κῶ θάλασσαν, διότι ἄλλως θὰ ἐγένετο ἀφορμὴ μεγάλης ἔριδος. Μετὰ τινα χρόνον κάτοικοι τῆς Λεβέδου, παραλιακῆς πόλεως τῆς Ἰωνίας, προηγόρασαν παρὰ τινων ἁλιέων τὸ προϊὸν τῆς ἀλιείας των, εἰς τὸ ὁποῖον εὗρέθη ὁ ὑπὸ τοῦ Πάριδος καὶ τῆς Ἑλένης εἰς τὴν θάλασσαν ριφθεὶς τρίπους. Οἱ ἄλιεις ἠρνοῦντο νὰ παραδώσωσιν εἰς τοὺς Λεβεδίους τὸν τρίποδα καὶ ἔφερον αὐτὸν εἰς τὴν Κῶ. Κατόπιν δὲ τῆς ἀρνήσεως καὶ τῶν Κῶων, ὅπως ἀποδώσωσιν τὸν τρίποδα ἐξερράγη πόλεμος μετὰξὺ Μιλήτου καὶ Κῶ, καθ' ὃν πολλοὶ ἀμφοτέρωθεν ἐφονεύοντο. Ἐν τῷ μετὰξὺ ἐδόθη χρησμὸς, ὅπως ὁ τρίπους δοθῆ εἰς τὸν σοφώτατον· καὶ οἱ δύο ἀντίπαλοι συνήνεσαν, ὅπως δοθῆ οὗτος εἰς τὸν Θαλῆν. Ὁ Θαλῆς ὅμως ἀνέθεσε τοῦτον εἰς τὸ παρὰ τὴν Μίλητον ἱερὸν τοῦ Διδυμέως Ἀπόλλωνος. Ὁ χρησμὸς (πιθανώτατα τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν) εἶχεν ὡς ἑξῆς, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Διόδωρον, 9,3,2):

*Κῶοις μὴν οὖν τοῦτον ἐχρήσθη τὸν τρίπον·
οὔποτε μὴ λήξη πόλεμος Μερόπων καὶ Ἰώνων,
πρὶν τρίποδα χρύσειον, ὃν Ἡφαιστος κάμε τεύχων
ἐκ μέσσου πέμψητε, καὶ ἐς δόμον ἀνδρὸς ἴκηται,
ὅς σοφίᾳ τὰ τ' ἔόντα τὰ τ' ἐσόμενα προδέδορκεν.*

[Ἑρμηνεία: Οὐδέποτε θὰ λήξη ὁ πόλεμος μετὰξὺ τῶν Μερόπων (αὐτῶ ἐκαλοῦντο οἱ κάτοικοι τῆς Κῶ) καὶ τῶν Ἰώνων πρὶν τὸν χρυσοῦν τρίποδα, τὸν ὁποῖον καλλιτεχνικῶς κατασκεύασεν ὁ Ἡφαιστος ἀπομακρύνητε ἀφ' ὑμῶν,

καὶ δοθῆ οὗτος εἰς τὸν οἶκον ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ἐν σοφίᾳ προβλέπει καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα].

Κατὰ τὸν ἱστορικὸν καὶ βιογράφον Φανόδικον, ὁ ἐκ τῶν ἑπτὰ σοφῶν Βίας ὁ Πριηνεὺς ἠγόρασε μερικὰς κορασίδας ἐκ Μεσσηνίας καταγομένας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν αἰχμάλωτοι πολέμου, ἀνέθρεψεν αὐτὰς ὡς θυγατέρας του, τὰς ἐφωδίασε μὲ προῖκας καὶ τὰς ἀπέστειλε εἰς τοὺς γονεῖς των, εἰς τὴν Μεσσηνίαν. Μετὰ τινα χρόνον εὐρέθη εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον χαλκοῦς τρίπους, φέρων ἐπιγραφὴν ΤΩ ΣΟΦΩ, ὅστις μετεφέρθη εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ πατέρες τῶν κορασίδων, τὰς ὁποῖας εὐηργέτησεν ὁ Βίας πληροφορηθέντες τοῦτο ἦλθον εἰς τὰς Ἀθήνας (κατὰ τὸν συγγραφέα δὲ Σάτυρον ἦλθον καὶ αἱ κόραι αὐτῶν) καὶ εἶπον ὅτι ὁ Βίας εἶναι σοφός, ἀφοῦ διηγήθησαν τὰ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ προκίσεως τῶν θυγατέρων των. Κατόπιν τούτου οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν τὸν τρίποδα εἰς τὸν Βίαντα, ὁ ὁποῖος ὅμως ἀπήντησε, ὅτι ὁ Ἀπόλλων (δηλ. μόνον ὁ Θεός) εἶναι σοφός καὶ δὲν ἐδέχθη αὐτόν.

Κατ' ἄλλην πληροφορίαν ὁ Βίας ἀνέθηκε τὸν τρίποδα ἐν Θήβαις, εἰς τὸν Ἡρακλῆ, ἐπειδὴ ὁ Βίας ἦτο ἀπόγονος τῶν Θηβαίων τῶν ὁποίων ἀποικία ἦτο ἡ Πριήνη, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Φανόδικον, ὅστις ἤκμασε περὶ τὸ 200 π.Χ. (Διογένους Λαέρτιος I, 82).

Κατὰ τὸν ποιητὴν Καλλίμαχον (περὶ τὸ 275 π. Χ.) ὁ Ἀρκὴς Βαθυκλῆς κατέλιπε χρυσοῦν κύπελλον καὶ διέθεσεν ὅπως δοθῆ τοῦτο εἰς τὸν ἀριστον ἐκ πάντων τῶν σοφῶν· τοῦτο ἐδόθη εἰς τὸν Θαλῆν, ὁ ὁποῖος ὅμως τὸ ἀπέστειλεν εἰς τὸν Βίαντα τὸν Πριηνέα. Ὁ Βίας τὸ ἀπέστειλεν εἰς τὸν Περιάνδρον τὸν Κορίνθιον, οὗτος εἰς τὸν Σόλωνα καὶ ὁ Σόλων εἰς τὸν Χίλωνα· ὁ Χίλων τὸ ἀπέστειλεν εἰς τὸν Πιπτακὸν τὸν Μυτιληναῖον, οὗτος εἰς τὸν Κλεόβουλον τὸν Λίνδιον καὶ ὁ τελευταῖος ἀπέστειλε αὐτὸ πάλιν εἰς τὸν Θαλῆν, ὁ ὁποῖος τὸ ἀνέθεσεν εἰς τὸ παρὰ τὴν Μίλητον ἱερὸν τοῦ Διδυμέως Ἀπόλλωνος μὲ τὴν ἐξῆς ἀφιέρωσιν :

*Θαλῆς με τῶ μεδεῦντι Νείλεω δήμου
δίδωσι τοῦτο δις λαβῶν ἀριστεῖον.*

Ἑρμηνεῖα : [Μὲ δωρίζει (εἰς τὸν Ἀπόλλωνα) ὁ Θαλῆς ὁ καταγόμενος ἐκ τοῦ λαοῦ τοῦ Νείλεω (Ἄρχοντος τῆς Μιλήτου), λαβῶν με δύο φορές, ὡς ἀριστεῖον]. Ἡ ἀφιέρωσις ἐσώθη καὶ εἰς τὸν πεζὸν λόγον ἔχουσα ὡς ἐξῆς : Θαλῆς Ἑξαμύου Μιλήσιος Ἀπόλλωνι Δελφινίῳ Ἑλλήνων ἀριστεῖον δις λαβῶν. [Ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, υἱὸς τοῦ Ἑξαμύου, ἀναθέτει τὸ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων δοθὲν δις εἰς αὐτὸν ἀριστεῖον, εἰς τὸν Δελφίνιον Ἀπόλλωνα].

Κατὰ τὸν Εὐδόξον τὸν Κνίδιον καὶ τὸν Εὐάνθη τὸν Μιλήσιον, (σύγχρονον περίπου τοῦ Εὐδόξου) φίλος τις τοῦ Κροίσου ἔλαβε χρυσοῦν ποτήριον παρ' αὐτοῦ ὅπως δώση τοῦτο εἰς τὸν σοφώτατον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔδωκεν αὐτὸ εἰς τὸν Θαλῆν. Οὗτος ἀπέστειλεν αὐτὸ εἰς τὸν Χίλωνα, ὅστις ἠρώτησε τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν, τίς εἶναι σοφώτερος αὐτοῦ καὶ ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν ὅτι εἶναι ὁ Μύσων ὁ Χηνεύς, πρὸς ὃν δεῖν νὰ δοθῆ τὸ χρυσοῦν ποτήριον. Ὁ μεταγενέστερος συγγραφεὺς Ἄνδρων ὁ Ἐφέσιος (περὶ τὸν δεῦτερον αἰῶνα π. Χ.) ἀναγράφει τὴν πληροφορίαν ὅτι οἱ Ἀργεῖοι ἠθλοθέτησαν τρίποδα, ὅπως δοθῆ οὗτος εἰς τὸν σοφώτατον τῶν Ἑλλήνων καὶ ὅτι οὗτος ἐδόθη εἰς τὸν Σπαρτιάτην Ἀριστόδημον.

Κατ' ἄλλην πληροφορίαν, ὁ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Κῶ ἀνευρεθεὶς τρίπους, ὁ γενόμενος ἀφορμὴ τοῦ πολέμου μεταξὺ Μιλήτου καὶ Κῶ, τοῦ μνημονευθέντος προηγουμένως, περιείχετο εἰς φορτίον, τὸ ὁποῖον ὁ Περίανδρος ἀπέστειλε δῶρον εἰς τὸν Ὑράννον τῆς Μιλήτου Θρασύβουλον. Τὸ φέρον τὸν τρίποδα πλοῖον εὑρεθὲν εἰς μεγάλην τρικυμίαν ἐβυθίσθη παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Κῶ.

Συμφώνως πρὸς τὰς σωζομένας πληροφορίας ὁ Θαλῆς οὐδένα εἶχε καθηγητήν, ἀναφέρεται δὲ μόνον ὅτι μεταβὰς εἰς τὴν Αἴγυπτον συνδιέτριψεν αὐτόθι πρὸς τοὺς ἱερεῖς. Ἐκ ταύτης καὶ ἄλλων πληροφοριῶν περὶ τοῦ εἰς Αἴγυπτον ταξιδίου τοῦ Θαλοῦ συναγεται ὑπὸ πλείστων τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Θαλῆς ὀφείλει τὴν μόρφωσίν του εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, παρὰ τῶν ὁποίων ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐδιδάχθη καὶ τὴν γεωμετρίαν, τὴν γνῶσιν τῆς ὁποίας μετήγαγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου κατὰ τὰς πληροφορίας αὐτὰς ἡ γεωμετρία ἦτο ἄγνωστος. Εἰς τὴν πλάνην ταύτην, περὶ ἐκμαθήσεως ὑπὸ τοῦ Θαλοῦ τῆς γεωμετρίας ἐν Αἰγύπτῳ καὶ μεταγωγῆς τῆς γνώσεως ταύτης εἰς τὴν Ἑλλάδα περιπίπτει καὶ ὁ ἐκ τῶν τελευταίων διευθυντῶν τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Πλάτωνος Πρόκλος (410-485), ὅστις πιθανώτατα ἀρνεῖται τὰς πληροφορίας του ἐκ τοῦ Γεμίνου (πρῶτος αἰὼν π. Χ.) καὶ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους Εὐδήμου, ὅστις εἶχε συγγράψει τὸ πρῶτον ἱστορίαν τῶν μαθηματικῶν. Εἶναι δὲ πλάνη ὅτι ὁ Θαλῆς ἐδιδάχθη τὴν γεωμετρίαν εἰς τὴν Αἴγυπτον, διότι, καθ' ὅσον μέχρι σήμερον εἶναι γνωστόν, ἡ αἰγυπτιακὴ γεωμετρία (καὶ ἡ τῶν Σουμερίων καὶ Βαβυλωνίων) εἶναι καθαρῶς ἐμπειρικὴ καὶ ὄχι θεωρητικὴ. Ὁ ἱστορικὸς Ἰερώννμος (τρίτος αἰὼν π. Χ.) ἀναγράφει τὴν πληροφορίαν, ὅτι ὁ Θαλῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐδίδαξε τοὺς ἱερεῖς, πῶς εἶναι δυνατὸν ἐκ τῆς σκιᾶς του (ἢ τῆς σκιᾶς τῆς βακτηρίας του) νὰ ὑπολογίσῃ τις τὸ ὕψος τῶν πυραμίδων. Τοῦτο δὲν θὰ συνέβαινε, ἂν οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς ἐγνώριζον τὰς γεωμετρικὰς προτάσεις τὰς ἀφορώσας εἰς τὰ ὅμοια τρίγωνα. Ἡ σπουδαιοτάτη ὁμῶς ἀπόδειξις ὅτι ὁ Θαλῆς ἐπεσκέφθη τὴν Αἴγυπτον ὄχι διὰ νὰ σπουδάσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ γνωρίσῃ μίαν πεπολιτισμένην χώραν, παρέχεται ἐκ σωζομένης ἐπιστολῆς τοῦ Θαλοῦ πρὸς τὸν ἐκ τῆς νήσου Σύρου καταγόμενον φιλόσοφον καὶ φίλον του Φερεκύδη. Γράφει λοιπὸν ὁ Θαλῆς πρὸς τὸν Φερεκύδη: *καὶ ἦν κελεύης παρὰ σὲ ἀφίξομαι εἰς Σύρον. ἢ γὰρ ἂν οὐ φρενήρεις εἴημεν ἐγὼ τε καὶ Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, εἰ πλώσαντες μὲν ἐς Κρήτην κατὰ τὴν τῶν κεῖθι ἱστορίην, πλώσαντες δὲ ἐς Αἴγυπτον ὁμιλήσοντες τοῖς ἐκεῖ ὄσοι ἱερεῖς τε καὶ ἀστρολόγοι, παρὰ σὲ δὲ μὴ [πλώσαιμεν]. ἤξει γὰρ καὶ ὁ Σόλων, ἦν ἐπιτρέπῃς. [Ἐρμηνεία: καὶ ἂν παραγγείλῃς θὰ σὲ ἐπισκεφθῶ εἰς τὴν Σύρον. Διότι θὰ εἴμεθα φρενοβλαβεῖς ἂν δὲν σὲ ἐπισκεπτώμεθα, ἐγὼ καὶ ὁ Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπλεύσαμεν εἰς τὴν Κρήτην διὰ νὰ μάθωμεν τὰ τῆς ἱστορίας τῆς, καὶ ἐπλεύσαμεν εἰς τὴν Αἴγυπτον διὰ νὰ ἔχωμεν συνομιλίαν πρὸς τοὺς ἐκεῖ ἱερεῖς καὶ ἀστρονόμους. Διότι θὰ ἔλθῃ καὶ ὁ Σόλων, ἂν τὸ ἐπιτρέπῃς].* Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς φαίνεται σαφῶς ὅτι ὁ Θαλῆς εἶχεν ἤδη μεγάλην φήμην ὅταν ἐπεσκέφθη τὴν Αἴγυπτον καὶ δὲν μετέβη ἐκεῖ διὰ νὰ σπουδάσῃ. Τελειώνει δὲ τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν ὁ Θαλῆς μὲ τὸ παράπονον ὅτι ὁ Φερεκύδης δὲν τὸν ἐπισκέπτεται εἰς τὴν Ἰωνίαν, ἀλλὰ συγγράφει διαρκῶς, ἐν ᾧ αὐτός, μηδὲν γράφων, ταξιδεύει εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν. Ὁ Θαλῆς ἀνεμίχθη ἐνεργῶς εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς πατρίδος του καὶ κατόπιν ἠσχολήθη μὲ τὴν φυσικὴν, τὰ μαθηματικά, τὴν ἀστρονο-

μίαν και τὴν φιλοσοφίαν. Ἀναφέρεται ὅτι, ὅταν ὁ Κροῖσος ἐζήτησε τὴν συμμαχίαν τῆς Μίλητον ἐναντίον τῶν Περσῶν, ὁ Θαλῆς διαβλέπων τὴν ἥτταν τοῦ Κροῖσου, συνεβούλευσε τοὺς συμπολίτας του νὰ μείνωσιν οὐδέτεροι, ὡς και ἐγένετο.

Τοῦτο ἔσωσε τὴν Μίλητον μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ κράτους τοῦ Κροῖσου ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ὄταν ὁ Κροῖσος εὗρισκετο εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς δόξης του και διετέλει εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Πέρσας ἐπεχείρησε μετὰ τοῦ στρατοῦ του νὰ διαβῆ τὸν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ποταμὸν Ἄλυγ, ἵνα ἐπιτεθῆ ἐναντίον τῶν Περσῶν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωνε ἐνεκα τοῦ μεγάλου βάθους και πλάτους τοῦ ποταμοῦ. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην ὁ Θαλῆς παρακολουθῶν τὰ στρατεύματα τοῦ Κροῖσου, πιθανῶς ὡς σύμβουλος αὐτοῦ, συνέστησε νὰ ἀνοιγῆ μνηοειδῆς τάφρος οὕτως, ὥστε τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ νὰ ῥέωσιν εἰς δύο κλάδους αὐτοῦ, εἰς τὴν παλαιὰν κοίτην τοῦ ποταμοῦ και εἰς τὴν τάφρον. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ στρατὸς τοῦ Κροῖσου διέβη τὴν τάφρον και τὸν ποταμὸν, ἀφοῦ τὰ ὕδατα αὐτοῦ διὰ τινὰ ἀπόστασιν ἔρρεον εἰς δύο βραχίονας. Ἡ ἀνωτέρω ἀπλῆ ἐπινόησις τοῦ Θαλοῦ, τὴν ὁποίαν τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον τοῦ Κροῖσου δὲν εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ συλλάβῃ προὑποθέτει γνώσεις τεχνικάς, τὰς ὁποίας ἀσφαλῶς κατεῖχεν ὁ Θαλῆς και ἀποτελεῖ σανάμα και ἀπόδειξιν τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπεροχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐναντι τῶν βαρβάρων λαῶν. Διαβλέπων ὁ Θαλῆς τὴν ἐπερχομένην ἀπειλὴν τῶν Περσῶν συνεβούλευσε τοὺς Ἴωνας, ὅπως ἐνωθῶσι και ἔχωσι ἐν βουλευτήριον εἰς τὴν πόλιν Τέων, εὗρισκομένην εἰς τὸ μέσον των Ἴωνικῶν πόλεων. Ἡ συμβουλή αὕτη τοῦ Θαλοῦ ἀποδεικνύει ὅτι οὗτος εἶχε μεγάλην πολιτικὴν ὀξυδέρκειαν.

Ὡς πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν ζωὴν τοῦ Θαλοῦ αἱ διασωθεῖσαι πληροφορίες εἶναι ποικίλαι. Κατὰ τινὰς ἐνυμφεύθη και ἀπέκτησεν υἱὸν ὀνόματι Κύβισθον, κατ' ἄλλους υἱοθέτησε τὸν υἱὸν τῆς ἀδελφῆς του και κατὰ τὴν τρίτην ἐκδοχὴν παρέμεινε ἄγαμος. Ἐρωτηθεὶς διατί δὲν τεκνοποιεῖ, ἀπήντησε: Διὰ φιλοτεκνίαν. Φαίνεται ὅμως ὅτι μάλλον παρέμεινε ἄγαμος, ἐὰν πιστεύσωμεν τὸν διαμειφθέντα διάλογον μεταξὺ Θαλοῦ και Σόλωνος, ὅταν ὁ τελευταῖος οὗτος ἐπεσκέφθη τὴν Μίλητον. Ὁ Σόλων μετὰ τὴν ἐπικράτησιν ἐν Ἀθήναις τοῦ συγγενοῦς του Πεισιστράτου ἐπεχείρησε ταξίδιον ἀναψυχῆς και ἐπεσκέφθη πολλὰς πόλεις μεταξὺ τῶν ὁποίων και τὴν Μίλητον. Ἀφῆκεν ὅμως εἰς τὰς Ἀθήνας βαρέως ἀσθενοῦντα υἱόν, διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ ὁποίου ἀνησύχει πολύ. Κατὰ τινὰ συζήτησιν ἠρώτησε τὸν Θαλῆν, διατί ἔμεινε ἄγαμος. Ὁ Θαλῆς ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν «θὰ σοῦ ἀπαντήσω ἀγαπητὲ Σόλων αὔριον». Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἀφίχθη εἰς τὴν Μίλητον ἐκ Πειραιῶς τὸ πλοῖον τῆς γραμμῆς Πειραιεὺς - Μίλητος. Ὁ Σόλων παρεκάλεσε τὸν Θαλῆν νὰ ζητήσῃ νὰ μάθῃ ἐκ τοῦ πλοίου τὰ ἐξ Ἀθηνῶν νέα. Ὁ Θαλῆς ἀπέστειλεν εἰς τὸν λιμένα ἔμπιστον πρόσωπον αὐτοῦ, διὰ νὰ πληροφορηθῆ τὰ νέα, συνεβούλευσεν ὅμως αὐτό, ὅπως φέρῃ ὡς νέα, ὅ,τι αὐτὸς τοῦ ὑπέδειξε. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τοῦ λιμένος διηγεῖται ὁ ἔμπιστος ἄνθρωπος τοῦ Θαλοῦ τὰς ἐντυπώσεις ταξιδιώτου προερχομένου ἐξ Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος μεταξὺ ἄλλων ἀνέφερεν ὅτι παρέστη και εἰς μίαν μεγαλοπρεπῆ κηδείαν νέου τινος, ἀνήκοντος εἰς πολὺν μεγάλην οἰκογένειαν τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Σόλων μόλις ἤκουσε τὴν εἶδησιν αὕτην ἤρρισε νὰ κλαίῃ και νὰ μένῃ ἀπαρηγόρητος, ὑποθέσας ὅτι ἀπέθανε ὁ υἱὸς του. Ὁ Θαλῆς ὅμως τὸν ἐκτύπησε εἰς τὸν ὄμον και τοῦ εἶπε «μὴ κλαῖς ἀγαπητὲ Σόλων, ἡ εἶδησις δὲν εἶναι ἀληθινή, γι' αὐτὸ δὲν παντρεύθηκα». Ἐξ ἄλλης εἰδήσεως πληροφορούμεθα ὅτι ἡ μήτηρ

τοῦ Θαλοῦ ἐπέβη αὐτὸν ὅπως νυμφευθῆ. Ὁ Θαλῆς ἐπὶ διάστημα πολλῶν ἐτῶν ἀπῆντα εἰς τὴν μητέρα του δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς (οὐπω καιρός). Ὄταν ὁμως παρῆλθον καὶ ἄλλα ἔτη καὶ ἦτο πλέον πρεσβύτης ἀπῆντα, ἐπέρασε πλέον ὁ καιρὸς (οὐκέτι καιρός).

Ἐν ᾧ οἱ πλεῖστοι τῶν συμπολιτῶν του ἐθαύμαζον αὐτὸν διὰ τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ τὴν σοφίαν του ὑπῆρχον καὶ οἱ μεμφίμοιροι, οἱ ὅποιοι κατηγοροῦν αὐτοῦ ὅτι δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ κερδίζῃ χρήματα καὶ διέθετε τὸν χρόνον του εἰς ἀσκόπους ἀπασχολήσεις, ὅπως εἶναι ἡ ἀσχολία μὲ τὴν φιλοσοφίαν. Διὰ νὰ ἀποδείξῃ εἰς τοὺς κατηγοροῦντας του ὁ Θαλῆς ὅτι δὲν εἶχον δίκαιον προβλέψας δυνάμει τῶν γνώσεων τῆς ὑποίας εἶχε, ὅτι κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἡ ἐσοδεία τῶν ἐλαιῶνων θὰ εἶναι πολὺ μεγάλη, προηγόρασε τὴν ἐσοδείαν τοῦ ἐλαίου τῆς Μιλήτου καὶ τῆς Χίου. Ὄταν ἦλθεν ὁ καιρὸς τῆς συγκομιδῆς ἐκέρδισε πολλὰ χρήματα, διότι ἡ πρόβλεψις του στηριζομένη εἰς ἀστρονομικά, πιθανῶς, καὶ μετεωρολογικὰ δεδομένα ἐπηλήθευσεν καὶ εἶπεν, ὅτι διὰ τοὺς φιλοσόφους εἶναι πολὺ εὐκόλον νὰ πλουτίσωσι, ἂν θέλωσι, ἀλλὰ αὐτοὶ δὲν σπουδάζουσι διὰ νὰ κερδίσωσι χρήματα. Εἰς τὴν ἀστρονομίαν, φαίνεται, ὁ Θαλῆς ἠσχολεῖτο μέχρι βαθυτάτου γήρατος ὡς εἰκάζομεν ἐκ τοῦ διαλόγου τοῦ Πλάτωνος Θεαίτητος ἐνθα γίνεται λόγος περὶ ἐπιστήμης καὶ φιλοσοφίας. Ὅμιλεῖ ἐκεῖ ὁ Σωκράτης πρὸς τὸν Θεόδωρον τὸν Κυρηναῖον, τὸν διδάσκαλον τοῦ Πλάτωνος εἰς τὰ μαθηματικά καὶ λέγει ὅτι τὸ πνεῦμα τῶν φιλοσόφων δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἐγκόσμια, ἀλλὰ πετᾷ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὑπὲρ τὴν γῆν, ὡς λέγει καὶ ὁ Πίνδαρος, καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὴν γεωμετρίαν καὶ τὴν ἀστρονομίαν. «Θεόδωρος: πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες; Σωκρ. «Ὡσπερ καὶ Θαλῆν ἀστρονομοῦντα, ὦ Θεόδωρε, καὶ ἄνω βλέποντα, πεσόντα εἰς φρέαρ, Θράτια τις ἐμμελῆς καὶ χαρίεσσα θεραπαινὶς ἀποσκῶνται λέγεται ὡς τὰ μὲν ἐν οὐρανῷ προθυμοῖτο εἰδέναι, τὰ δ' ἐμπροσθεν αὐτοῦ καὶ παρὰ πόδας λανθάνοι αὐτόν. Ταῦτόν δὲ ἀρκεῖ σκῶμμα ἐπὶ πάντας, ὅσοι ἐν φιλοσοφίᾳ διάγουσι». (174 α). [Θεόδωρος. Πῶς ἐννοεῖς αὐτό, Σωκράτη; Σωκρ. Νά, καθὼς λέγεται, ὦ Θεόδωρε, ὅτι ὑπηρέτρια τις ἐκ Θράκης, ὠραία καὶ χαριτωμένη εἰρωνεύθη τὸν Θαλῆν, ὅταν οὗτος σπουδάζων τὰ ἄστρα καὶ βλέπων πρὸς τὸν οὐρανὸν ἔπεσεν εἰς λάκκον, εἰποῦσα πρὸς αὐτόν ὅτι, ἐν ᾧ δὲν βλέπει τί γίνεται ἔμπροσθέν του καὶ παρὰ τοὺς πόδας του θέλει νὰ μάθῃ τί γίνεται εἰς τὸν οὐρανόν. Ἡ αὐτὴ εἰρωνεία εἶναι ἀρκετὴ δι' ὅλους ὅσοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν φιλοσοφίαν].

Ὁ Θαλῆς, γέρον ὢν, ἀπέθανεν εἰς τὸ Στάδιον τῆς Μιλήτου ἐν ᾧ παρηκολούθει γυμνικοὺς ἀγῶνας καταβληθεὶς ὑπὸ τοῦ καύματος, τῆς δίψης καὶ τῆς ἐξαντλήσεως. Ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος περιέσωσε τὸ ἐξῆς τετράστιχον διὰ τὸν θάνατον τοῦ Θαλήτος (Ἀνθολογία Παλατ. VII 85):

*Γυμνικὸν αὖ ποτ' ἀγῶνα θεώμενον, ἠέλιε Ζεῦ,
τὸν σοφὸν ἄνδρα Θαλῆν ἤρπασας ἐκ σταδίου.
αἰνέω, ὅτι μιν ἐγγὺς ἀπήγαγες ἢ γὰρ ὁ πρέσβυς
οὐκέθ' ὄρῃν ἀπὸ γῆς ἀστέρας ἐδύνατο.*

[Ἑρμηνεία: Ὄταν ὁ σοφὸς ἀνὴρ Θαλῆς παρηκολούθει γυμνικὸν ἀγῶνα, τὸν ἤρπασες ἐκ τοῦ σταδίου ἦλιε Ζεῦ. Εὐλογῶ, ὅτι τὸν ἐπῆρες πλησίον σου, διότι

πραγματι ὁ γέρον δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ βλέπη τὰ ἄστρα ἀπὸ τῆς γῆς]. Εἰς ἄγαλμα τοῦ Θαλοῦ ἐν Μιλίτῳ ἐτέθη ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή, (Ἀνθολ. Παλατ. VII 83).

*Τὸν δε Θαλῆν Μίλητος Ἰὰς θρέψασα ἔδειξεν
αστρολόγον πάντων πρεσβύτατον σοφίῃ.*

[Ἐρμην. Αὐτὸν ἐδῶ τὸν Θαλῆν ἡ Ἰωνικὴ πόλις Μίλητος ἐκθρέψασα ἀνέδει-
ξεν, ὅστις ἦτο ἀνώτερος ὅλων κατὰ τὴν σοφίαν]

Εἰς δὲ τὴν ἐπιτάφιον πλάκα τοῦ Θαλοῦ ἐχαράχθη τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα,
(Ἀνθολ. Παλ. VI 84):

*ἢ ὀλίγον τόδε σᾶμα—τὸ δὲ κλέος οὐρανόμηκες—
τῷ πολυφρονίστῳ τούτῳ Θάλητος δρη.*

[Ἐρμην. Πόσον μικρὰ εἶναι τὰ ὄρια (τοῦ σήματος) τοῦ τάφου αὐτοῦ ἐδῶ,
διὰ τὸν μέγαν σοφὸν Θαλῆν, τοῦ ὁποίου ἡ φήμη εἶναι οὐρανομήκης].

Ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς τῆς ἀρχαιό-
τητος δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ τετάρτου αἰῶνος καὶ ἐξῆς ὁμοφωνία μεταξὺ τῶν δια-
φορῶν συγγραφέων. Ὁ Πλάτων π.χ. εἰς τὸν διάλογον αὐτοῦ Πρωταγόρας (343A)
θέτει εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐπιὰ σοφῶν τὸν Μύσωνα ἀντὶ τοῦ Περιάνδρου. Ὁ
Ἐρμιππος, εἰς τὴν πραγματείαν αὐτοῦ περὶ τῶν σοφῶν, γράφει, ὅτι οὗτοι δὲν
ἦσαν ἑπτὰ ἀλλὰ δέκα ἑπτὰ, οἱ ἐξῆς: Σόλων, Θαλῆς, Πιπτακός, Βίας, Χίλων, Μύ-
σων, Κλεόβουλος, Περιάνδρος, Ἀνάχαρσις, Ἀκουσίλαος, Ἐπιμενίδης, Λεόφαντος,
Φερεκύδης, Ἀριστόδημος, Πυθαγόρας, Λᾶσος, Ἀναξαγόρας. Εἶναι πολὺ ἐνδιαφέ-
ρουσα ἡ ἀνωτέρω εἶδησις τοῦ Διογένοϋς τοῦ Λαερτίου ὅτι κατὰ τὸν Ἐρμιππον
οἱ σοφοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος (κατὰ τὴν διάρκειαν ἑνὸς καὶ ἡμίσεος αἰῶνος ἦτοι
μεταξὺ 600—450 π.Χ.) ἦσαν δέκα ἑπτὰ. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν
Πυθαγορείων ὡς ἱερός, διότι εἶναι τὸ ἄθροισμα τοῦ ἑπτὰ καὶ τοῦ δέκα ἢ τοῦ
ἐννέα καὶ τοῦ ὀκτώ. Ἡ ἱερότης τοῦ ἀριθμοῦ 7 ἔχει προκύψει ἴσως ἀπὸ τὴν διάρ-
κειαν εἰς ἡμέρας ἐκάστης τῶν φάσεων τῆς σελήνης, ἐν ᾧ ὁ ἀριθμὸς δέκα εἶναι,
ὡς γνωστόν, ἡ τετρακτὺς τῶν Πυθαγορείων (1+2+3+4), εἰς τὴν ὁποίαν οὗτοι
καὶ ὠρχίζοντο, θεωροῦντες αὐτὴν ἱεράν. Ἐξ ἄλλου ὁ ἀριθμὸς 9 εἶναι τὸ ἀριθμη-
τικὸν μέσον τοῦ 6 καὶ τοῦ 12, ἦτοι (6+12): 2=9 καὶ ἀριθμὸς 8 εἶναι τὸ ἀρμο-
νικὸν μέσον τῶν αὐτῶν ἀριθμῶν 6 καὶ 12 ἦτοι (2×6×12) : (6+12)=8. Ἀντι-
προσωπεύουσι δὲ ὁ 6 καὶ ὁ 12, τοὺς ἄκρους ὅρους τῆς μουσικῆς ἀναλογίας

καὶ τὸ κλάσμα $\frac{9}{8}$ τοῦ ὁποίου τὸ ἄθροισμα τῶν ὄρων εἶναι=17, ἀποτελεῖ τὸν

μουσικὸν τόνον τῆς Πυθαγορείου μουσικῆς κλίμακος. Τὴν ἱερότητα τοῦ ἀριθμοῦ
δέκα ἑπτὰ τὴν ἀπαντῶμεν καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον, τετρακόσια περίπου ἔτη πρὸ τῆς
ἀκμῆς τοῦ Πυθαγόρου ὅστις εἶχεν ἀσχοληθῆ πολὺ μὲ τοὺς ἀριθμούς. Εἰς τὴν ῥα-
ψωδίαν Ω 63 τῆς Ὀδυσσεΐας ὁ Ὅμηρος παριστᾷ διαλεγόμενας εἰς τὸν Ἄδην τὰς
ψυχὰς τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τοῦ Ἀχιλλέως. Ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀγαμέμνονος πλήρο-
φορεῖ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀχιλλέως περὶ τῶν τιμῶν τὰς ὁποίας ἀπέδωκαν εἰς τὸν νε-

κρόν τοῦ Ἀχιλλέως ἐν Τροίᾳ θρηνήσαντες αὐτὸν ἐπὶ δέκα ἑπτὰ ἡμέρας καὶ νύκτας:

*Ἐπὶ δὲ καὶ δέκα μὲν σε ὁμῶς νύκτας τε καὶ ἡμᾶρ
κλαίμεν ἀθάνατοὶ τε θεοὶ θνητοὶ τ' ἄνθρωποι.*

Ἑρμηνεία: [Ἐπὶ δέκα ἑπτὰ ἡμέρας καὶ νύκτας συνεχῶς οὐ ἐθρηνούσαμεν καὶ οἱ ἀθάνατοι Θεοὶ καὶ οἱ θνητοὶ ἄνθρωποι].

Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κίωνων τοῦ Παρθενῶνος συνάγομεν τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ὁ εὐλαβὴς Ἀθηναῖκός Λαὸς ἐθεώρει τὸν ἀριθμὸν δέκα ἑπτὰ ἱερόν. Διότι οἱ κατὰ μῆκος τοῦ Παρθενῶνος κίονες εἶναι 17, ἐνῶ οἱ κατὰ πλάτος εἶναι 8 ἤτοι τὸ ἀρμονικὸν μέσον τῶν ἄκρων φθόγγων τῆς μουσικῆς ἀναλογίας, (δηλαδὴ τοῦ 6 καὶ τοῦ 12). Ἐπισημειωτέον ἀκόμη ἐνιαῦθα ὅτι τὰ ἀγωνίσματα τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων κατὰ τὸν 3ον π.Χ. αἰῶνα καὶ ἐξῆς ἦσαν 17. Ἀλλὰ ἡ ἱερότης διαφόρων ἀριθμῶν, τὴν ὁποίαν διὰ μέσου χιλιάδων ἔτων διετήρησε μέχρι σήμερον ὁ εὐσεβὴς Ἑλληνικός Λαὸς (τριήμερα, ἑφτάψυχος, ἐννηήμερα, σαραντάμερα κλπ.) εἶναι θέμα, τὸ ὁποῖον χρήζει εἰδικῆς ἐρεῦνης.

Ὁ Θαλῆς φαίνεται ὅτι δὲν κατέλιπε συγγραφικὸν ἔργον. Ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομά του φερομένη ναυτικὴ ἀστρονομία, λέγεται, ὅτι εἶναι πραγματεία τοῦ Φώκου τοῦ Σαμίου. Κατὰ τὸν ἱστορικὸν Λόβωνα τὸν Ἀργεῖον ὁ Θαλῆς συνέγραψεν εἰς στίχους 200 ἔργα (ἢ κατὰ τὴν συνήθη ἑρμηνείαν 200 στίχους ἐν δλω). Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ὁμῶς τοῦ Θαλοῦ πρὸς τὸν Φερεκύδη, τὴν ὁποίαν ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω, ὁ ἴδιος ὁ Θαλῆς λέγει, ὅτι μηδὲν γράφει.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΘΑΛΟΥ

Θεμελίωσις τῶν ἐπιστημῶν. Γεωμετρία.

Ὁ σπουδαιότερος τῶν Γερμανῶν φιλοσόφων Ἐμμανουήλ Κάντιος (Immanuel Kant) γράφει, εἰς τὸν πρόλογον τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τῆς περιωνύμου πραγματείας αὐτοῦ Κριτικὴ τοῦ καθαρῦ λόγου (Kritik der reinen Vernunft), τὰ ἐξῆς:

«Τὰ μαθηματικὰ ὡς ἐπιστήμη εὖρον τὸν ἀσφαλῆ δρόμον αὐτῶν εἰς τὸν ἀξιόθαύμαστον λαὸν τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο τόσο εὐκόλον εἰς τὴν ἐπιστήμην αὐτήν, ὥστε ν' ἀκολουθήσῃ τὴν βασιλικὴν ἀτραπὸν τῆς λογικῆς, ἢ ὁποία ἔχει ν' ἀσχοληθῇ μόνον μὲ τὸν ἑαυτὸν της. (Σημ. Ὑποθέτομεν ὅτι ἐνταῦθα ὁ Κάντιος ὑπαινίσσεται τὴν ἀπάντησιν τοῦ Εὐκλείδου πρὸς τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον, ὅταν οὗτος ἠρώτησεν αὐτόν, εἰ ἔστιν ὑπάρχουσα βασιλικὴ ἀτραπὸς πρὸς ἐκμάθησιν τῆς γεωμετρίας (ἄκοπος δηλ. μέθοδος ἐκμάθησεως τῆς γεωμετρίας) καὶ ὁ Εὐκλείδης ἀπήντησεν ὅτι πρὸς τοῦτο χρειάζεται μόνον μυαλό). Πιστεύω ὅτι ἐπ' ἀρκετὸν καιρὸν τὰ μαθηματικὰ ἔμειναν στάσιμα (ἰδίως εἰς τὸν λαὸν τῶν Αἰγυπτίων) μέχρις ὅτου ἔγινε μία ἐπανάστασις εἰς τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι. Τὴν ἐπανάστασιν αὐτὴν πρέπει νὰ τὴν ἀποδώσωμεν εἰς τὴν

εὐτυχῆ ἔμπνευσιν ἑνὸς καὶ μόνου ἀνθρώπου, ὅστις ἔθεσε τὰ θεμέλια τῆς ἐπιστήμης δι' ὅλους τοὺς αἰῶνας. Δὲν γνωρίζομεν ποῖος ἦτο αὐτὸς ὁ εὐτυχής. Ἐν τούτοις ὅμως ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος ὑποδεικνύει εἰς ἡμᾶς ὅτι ὁ ἐπιτυχὼν τοῦτο εἶναι ἀληθιμότητος (Σημ. ὁ Διογ. ὁ Λαέρτιος λέγει ὅτι πρῶτος ὁ Θαλῆς ἔκαμε διάφορα ἐπιτεύγματα εἰς τὰς ἐπιστήμας). Ὁ πρῶτος ὅστις ἀπέδειξε τὴν ἰσότητά τῶν παρὰ τὴν βάσιν τοῦ ἰσοσκελοῦς τριγώνου γωνιῶν (εἴτε Θαλῆς ὠνομάζετο εἴτε ἄλλως πως) ἔσχε μίαν ἀναλαμπήν» (Σημ. Κατὰ τὸν Πρόκλον, ἀρνούμενον τὰς πληροφορίες τοῦ παρὰ τοῦ Εὐδήμου, ὁ Θαλῆς εἶναι ὁ πρῶτος ὁ ἐπιτυχὼν τὴν ἀπόδειξιν τούτου καὶ ἄλλων γεωμετρικῶν θεωρημάτων).

Αἱ μέχρι σήμερον περισωθεῖσαι πληροφορίες συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἐπόψεως ὅτι ὁ Θαλῆς εἶναι ὁ πρῶτος, ὅστις ἐσκέφθη νὰ ἰδρῦσῃ σύστημα ἀξιωματικῶν καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τούτων νὰ αἰτιολογήσῃ τὴν ἀλήθειαν γεωμετρικῶν προτάσεων. Εἶναι δηλ. ὁ πρῶτος, ὅστις ἐπενόησε νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἐπιστήμην, ἐξενεγκὼν τὸ διατὶ εἶναι ἀληθῆς μία γεωμετρικὴ πρότασις. Ἐσκέφθη δηλ. ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς ἄλλος πεπολιτισμένος λαὸς τῆς ἀρχαιότητος ἠδυνήθη νὰ σκεφθῆ. Καὶ ἀκριβῶς κατὰ τοῦτο διαφέρουσιν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τῶν ἄλλων λαῶν.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς γεωμετρίας ἀποδίδεται εἰδικώτερον εἰς τὸν Θαλῆν ἢ ἀπόδειξις τῶν ἑξῆς γεωμετρικῶν προτάσεων: 1) Ἡ διάμετρος διχοτομεῖ τὸν κύκλον. 2) Αἱ κατὰ κορυφὴν γωνίαι εἶναι ἴσαι. 3) Αἱ παρὰ τὴν βάσιν ἰσοσκελοῦς τριγώνου γωνίαι εἶναι ἴσαι. 4) Πᾶσα γωνία βαίνουσα ἐπὶ ἡμικυκλίου εἶναι ὀρθή. 5) Ἐὰν δύο τρίγωνα ἔχωσι μίαν πλευρὰν ἴσην καὶ τὰς εἰς αὐτὴν προσκειμένας γωνίας ἴσας εἶναι ἴσα. 6) Θεωρήματα ἐπὶ τῶν ὁμοίων τριγώνων. Ἡ ἀγνοία τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς ἐπὶ τῶν σχέσεων τῶν ὁμοίων τριγώνων, τὰς ὁποίας ὁ Θαλῆς ἐφήρμοσεν ἐκεῖ διὰ νὰ εὕρῃ τὸ ὕψος τῶν πυραμίδων ἐκ τῆς σκιάς τῆς βακτηρίας τοῦ ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἤσκουν γεωμετρίαν καθαρῶς ἐμπειρικὴν. Εἶναι δὲ ἀπλουστάτη ἢ ἀγνοουμένη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων γεωμετρικὴ αὕτη πρότασις, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Πλούταρχος πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι εἶναι ἀνακάλυψις τοῦ Θαλοῦ (Coun. VII Sap. 2p 147 A).

Ἄστρονομία.

Εἰς τὴν ἀστρονομίαν ἀνάγονται πολλαὶ ἀνακαλύψεις τοῦ Θαλοῦ. Θεωρεῖται ὁ πρῶτος, ὅστις ἔσχε τὰ ἑξῆς ἀστρονομικὰ ἐπιτεύγματα:

1) Καθώρισεν ὅτι αἱ τέσσαρες ἐποχαὶ τοῦ ἔτους δὲν εἶναι ἰσόχρονοι. 2) Εὗρεν ὅτι ὁ πολικὸς ἀστὴρ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὁδηγὸς κατὰ τὴν νύκτα, τῶν ναυτιλλομένων. 3) Ὑπελόγησεν ὅτι ἡ διάμετρος τοῦ ἡλίου εἶναι τὸ 1 : 720 τῆς (φαινομένης) τροχιάς αὐτοῦ περὶ τὴν γῆν καὶ ὅτι ἐπίσης 1 : 720 εἶναι ἡ διάμετρος τῆς σελήνης πρὸς τὴν τροχίαν αὐτῆς περὶ τὴν γῆν. 4) Ἀνεκάλυψεν ὅτι ὁ ἥλιος κατὰ τὴν ἑτησίαν περιφορὰν του περὶ τὴν γῆν δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν ταχύτητα (1). [Σημ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπιστήμονες ἐγνώριζον ὅτι ἡ γῆ κινεῖται

(1) Θεών Σμυρναῖος Περί ἀστρονομίας 198,14.

περὶ τὸν ἥλιον καὶ ὄχι ὁ ἥλιος περὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων νὰ διακηρύξωσι τοῦτο, διότι ἡ λαϊκὴ παράδοσις ἐθεώρει τὴν γῆν ὡς ἐστίαν τοῦ κόσμου καὶ κέντρον ἀκίνητον περὶ τὸ ὁποῖον κινεῖται ὁ ἕναστρος οὐρανός. Πᾶσα ἀντίθετος θεωρία ἐτιμωρεῖτο μὲ θάνατον. Καὶ ὁ μέγας ἀστρονόμος Ἀρίσταρχος ὁ Σάμιος, ὁ διακηρύξας (περὶ τὸ 280 π.Χ.) ὅτι ἡ γῆ στρέφεται περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς καὶ περὶ τὸν ἥλιον ἐμηνύθη ἐπὶ ἀθείᾳ). 5) Διὰ τὴν ἔκλειψιν τοῦ ἡλίου ὁ Θαλῆς εὗρε τὴν ὀρθὴν ἐρμηνεῖαν εἰπὼν ὅτι αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς εισόδου τῆς γῆς εἰς τὴν σκίαν τὴν ὁποίαν ὀφείπει ἡ σελήνη φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ ἡλίου (1) Περίφημος ἀστρονομικὴ ἐπιτυχία τοῦ Θαλοῦ θεωρεῖται ἡ πρόβλεψις αὐτοῦ περὶ τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου τῆς γενομένης κατὰ τὴν 28 Μαΐου τοῦ 585 π.Χ. Ὁ Θαλῆς προέβλεψε τὴν ἔκλειψιν αὐτὴν πολλοὺς μῆνας πρὶν αὕτη λάβῃ χώραν. Πῶς ὁ Θαλῆς ἦτο εἰς θέσιν νὰ προβαίῃ εἰς προρρήσεις ἐκλείψεων ἡλίου δὲν εἶναι γνωστόν. 6) Εὗρε πρῶτος τὴν λόξωσιν τῆς ἐκλειπτικῆς. 7) Εἶπε πρῶτος ὅτι ἡ σελήνη δὲν ἔχει ἴδιον φῶς, ἀλλ' ὅτι ἀνακλᾷ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. 8) Διετύπωσε πρῶτος τὴν γνώμην ὅτι ὁ ἥλιος καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν αὐτῶν συστατικῶν ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται καὶ ἡ γῆ (γεώδη μὲν ἔμπυρα δὲ τὰ ἄστρα, γεοειδῆ τὸν ἥλιον). 9) Πρῶτος εἶπεν ὅτι ὁ κόσμος εἶναι σφαιρα, τὴν ὁποίαν διήρθεσεν εἰς πέντε ζώνας. 10) Διετύπωσε τὴν θεωρίαν ὅτι ἡ γῆ ἐπιπλέει ἐπὶ τοῦ ὕδατος. Λέγεται ὅτι ἔγραψε μετεωρολογίαν.

Φυσικὴ.

Ὁ Θαλῆς, ὅταν ἐπισκέφθη τὴν Αἴγυπτον ἔδωκεν ἐρμηνεῖαν περὶ τῶν πλημμυρῶν τοῦ Νείλου, εἰπὼν, ὅτι αὗται ὀφείλονται εἰς τοὺς ἐτησίαις ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι πνέοντες ἀντιθέτως πρὸς τὸν ῥοὺν τοῦ ποταμοῦ ἀνακόπτουσι τὴν ἔξοδον τῶν ὑδάτων τούτου πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ προκαλοῦσιν οὕτω διόγκωσιν τούτων καὶ τὰς πλημμύρας. [Σημ. Ἡ ἐρμηνεία αὕτη δὲν εἶναι ὀρθὴ ἀποτελεῖ ὅμως καὶ μίαν ἀκόμη ἀπόδειξιν ὅτι ὁ Θαλῆς δὲν μετέβη εἰς τὴν Αἴγυπτον διὰ νὰ σπουδάσῃ].

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον καθιστᾷ ἀφθιτον τὴν δόξαν τοῦ Θαλοῦ εἶναι ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ τοῦ μαγνητισμοῦ. Διὰ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης ὁ Θαλῆς εἰσήγαγε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἰς τὰ μυστικά τῆς Θεῖας Δημιουργίας. Καὶ σήμερον ἀκόμη παραμένει τελείως ἀγνωστον εἰς ποῖα νέα δώματα γνώσεως θὰ ὀδηγήσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἡ ἀνακάλυψις αὕτη τοῦ Θαλοῦ. Ἡ ἰδιότης πρὸς ἔλξιν τῆς μαγνήτιδος λίθου καὶ τοῦ ἠλέκτρον ὠδήγησαν τὸν Θαλῆν εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς θεωρίας ὅτι τὸ πᾶν εἶναι ἔμψυχον καὶ δαιμόνων πλήρες. Ἀφοῦ ὁ μαγνήτης ἔλκει τὸν σίδηρον θὰ ἔχη ψυχὴν, ἡ ὁποία προκαλεῖ τὴν κίνησιν. Ἡ θεωρία τοῦ Θαλοῦ δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς ἐξαγγέλλουσα τὰς ἀντιλήψεις τῆς σημερινῆς φυσικῆς περὶ τῆς ἐνεργείας τὴν ὁποίαν περιέχουσι πάντα τὰ σώματα. Ἴδου πῶς περιγράφει ὁ Ἀριστοτέλης τὴν θεωρίαν τοῦ Θαλοῦ περὶ τῆς κινητικῆς

(1) Στοβαῖος Ἐκλ. I 25.

ιδιότητος τῆς ψυχῆς· «ἔοικε δὲ καὶ Θαλῆς ἐξ ὧν ἀπομνημονεύουσι κινητικόν τι τὴν ψυχὴν ὑπολαβεῖν, εἶπερ τὴν λίθον ἔφη ψυχὴν ἔχειν, ὅτι τὸν σίδηρον κινεῖ». (Περὶ ψυχῆς Α 405 α 19) [Ἑρμην. Φαίνεται δέ, ὡς γράφουσι, ὅτι ὁ Θαλῆς ἐκλαμβάνει τὴν ψυχὴν ὡς ἔχουσαν κινητικὴν ἰκανότητα, ἐὰν βεβαίως εἶπεν, ὅτι ὁ μαγνήτης ἔχει ψυχὴν, διότι κινεῖ τὸν σίδηρον].

Φιλοσοφία.

Ἐὰν ἡ θεμελίωσις τῆς θεωρητικῆς γεωμετρίας ὡς ἐπιστήμης καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ θεμελίωσις τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος ὀφείλεται εἰς τὴν ἀναλαμπὴν τοῦ Θαλοῦ, ὅστις ἐσκέφθη νὰ διατυπώσῃ τὰ γεωμετρικὰ ἀξιόματα καὶ τὴν ἀνάγκην ἀποδείξεως διὰ τούτων τῶν γεωμετρικῶν προτάσεων, ἡ συνολικὴ θεώρησις τοῦ κόσμου καὶ ἡ προσπάθεια ἀναγωγῆς ὅλων τῶν φαινομένων εἰς μίαν ἀρχὴν ἀποτελεῖ πράγματι ἐκπληκτικὸν ἐπίτευγμα τούτου. Ὁ Ἀριστοτέλης περιγράφει ὡς ἔξῃς τὴν προσπάθειαν τοῦ Θαλοῦ πρὸς διατύπωσιν τοῦ πρώτου φιλοσοφικοῦ συστήματος· «Οἱ πλεῖστοι ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι κατὰ πρώτην φορὰν ἐφιλοσόφησαν ὑπέλαβον ὅτι ἀρχαὶ τῶν πάντων εἶναι αἱ διάφοροι μορφαὶ τῆς ὕλης· διότι ἐκεῖνο ἐκ τοῦ ὁποίου συνίστανται ὅλα τὰ ὄντα καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἕκαστον κατὰ πρῶτον γίνεται καὶ εἰς τὸ ὁποῖον τελικῶς καταστρέφεται, ἐν ᾧ ἡ μὲν οὐσία του μένει ἀμετάβλητος, τὰ δὲ πράγματα μεταβάλλουσι μορφὰς τοῦτο, δηλ. τὴν ὕλην, λέγουσιν ὅτι εἶναι τὸ στοιχεῖον αὐτὸ καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν ὄντων, καὶ διὰ τοῦτο νομίζουσιν ὅτι τίποτε δὲν γίνεται οὔτε καταστρέφεται, ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη φύσις διασώζεται πάντοτε, διότι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ φύσις τις, ἢ μία ἢ περισσότεραι ἐκ τῶν ὁποίων γίνονται ὅλα τὰ ἄλλα χωρὶς αὕτη νὰ μεταβάλλεται. Ἀλλὰ τὸ πλῆθος καὶ τὸ εἶδος τῆς τοιαύτης ἀρχῆς δὲν λέγουσιν ὅλοι ὅτι εἶναι τὸ ἴδιον ἀλλὰ ὁ μὲν Θαλῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀρχηγὸς τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας, λέγει ὅτι τοιαύτη ἀρχὴ ἐκ τῆς ὁποίας τὰ πάντα γίνονται εἶναι τὸ ὕδωρ... (Μετὰ τὰ Φυσικὰ Α3 983 β 6. (Φρονοῦμεν ὅτι κατὰ βάσιν ἡ θεωρία τοῦ Θαλοῦ εἶναι ὁμοία πρὸς ὅ,τι διδάσκει ἡ σημερινὴ φυσικὴ, ἡ ὁποία παραδέχεται ὡς ἀρχὴν τῶν ὄντων τὴν ἐνέργειαν ἀντὶ τοῦ ὕδατος.

Ἀποφθέγματα τοῦ Θαλοῦ.

Κατωτέρω ἀναγράφουσι μερικὰ ἐκ τῶν ἀποφθεγμάτων τοῦ Θαλοῦ.

1. Πρεσβύτατον τῶν ὄντων θεός· ἀγέννητον γάρ. 2. Κάλλιστον κόσμος· ποίημα γὰρ θεοῦ. 3. Μέγιστον τόπος· ἅπαντα γὰρ χωρεῖ. 4. Τάχιστον νοῦς· διὰ παντὸς γὰρ τρέχει. 5. Ἰσχυρότατον ἀνάγκη· κρατεῖ γὰρ πάντων. 6. Σοφώτατον χρόνος· ἀνευρίσκει γὰρ πάντα. 7. Γνώθι σ' αὐτόν. 8. Φίλων παρόντων καὶ ἀπόντων μέμνησο. 9. Ἐγγύα, πάρα δ' ἄια. 10. Κολακεύειν γονεῖς μὴ ὄκνει. 11. Χαλεπὸν τὸ ἑαυτὸν γνῶναι. 12. Βαρὺν ἀπαιδευσία. 13. Μέτρῳ χρῶ. 14. Μὴ πλούτει κακῶς. 15. Ἀργός μὴ ἴσθι μηδ' ἂν πλουτῆς. 16. Φθονοῦ μᾶλλον ἢ οἰκτίρου. 17. Πρὸς τὸν πνυθόμενον τί πρότερον γεγόνοι, νύξ ἢ ἡμέρα «ἢ νύξ» ἔφη, «μῖα ἡμέρα πρότερον». 18.

Οὐδὲν ἔφη τὸν θάνατον διαφέρειν τοῦ ζῆν. «οὐ οὖν», ἔφη τις, «διατί οὐκ ἀποθνήσκεις;» ὅτι, «ἔφη, «οὐδὲν διαφέρει».

[Ἑρμηνεία: 1. Πρεσβύτατον πάντων εἶναι ὁ Θεός· διότι εἶναι ἀγέννητον. 2. Κάλλιστον πράγμα εἶναι ὁ κόσμος· διότι εἶναι δημιούργημα Θεοῦ. 3. Μέγιστον πράγμα εἶναι ὁ χώρος· διότι χωρεῖ ὅλα τὰ δημιουργήματα. 4. Τάχιστον εἶναι ὁ νοῦς· διότι διὰ παντὸς τρέχει. 5. Ἡ ἀνάγκη εἶναι τὸ ἰσχυρότατον τῶν πραγμάτων· διότι ὑπερισχύει ὅλων. 6. Ὁ χρόνος εἶναι τὸ σοφώτατον ὅλων τῶν πραγμάτων· διότι μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἀνευρίσκονται ὅλα. 7. Γνώριζε τὸν ἑαυτόν σου. 8. Νὰ ἐνθυμεῖσαι τοὺς φίλους σου ὅταν εἶναι παρόντες καὶ ἀπόντες. 9. Ἐδῶσες διὰ κατὰ ἐγγύησιν, ἔχε ὑπ' ὄψει ὅτι ἂν δὲν τηρηθῆ ἡ ἐγγύησις ἐπακολουθεῖ τιμωρία. 10. Νὰ μὴ ἀμελῆς νὰ κολακεύης πάντοτε τοὺς γονεῖς. 11. Εἶναι δύσκολον τὸ νὰ γνωρίσῃ τις τὸν ἑαυτόν του. 12. Ἡ ἀπαιδευσία εἶναι βαρὺν πράγμα. 13. Εἰς ὅλας τὰς ἐνεργείας νὰ ὑπάρχῃ μέτρον. 14. Μὴ πλούτει κακῶς. 15. Νὰ μὴ μένης ἀργὸς μηδὲ διαν εἶσαι πλούσιος. 16. Νὰ προτιμᾷς νὰ σὲ φθονῶσι παρὰ νὰ σὲ οἰκτιρῶσι. 17. Πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα τί ἔγινε πρῶτον ἢ νύχτα ἢ ἡμέρα, ἀπήντησεν; ἡ νύχτα ἔγινε μὰ ἡμέρα ἐνωρίτερον. 18. Ἐλεγεν, ὅτι ὁ θάνατος δὲν διαφέρει τῆς ζωῆς. Τότε ἐσύ, διατί δὲν πεθαίνεις, τοῦ εἶπε κάποιος. Διότι, εἶπε, δὲν διαφέρει ὁ θάνατος τῆς ζωῆς].

Βιβλιογραφία : Διογένης Λαέρτιος I. H. Diels : Fragmente der Vorsokratiker I. Pauly-Wissowa R.E., XX.II.B.Sp. 1399 καὶ 1460. Die Sieben Weisen, Bruno Snell, Tusculum Bücher, Heimeran Verlag. München 1952. Ἰωάννου Καλλιτσουνιάκη : Ἑπταδικαὶ ἔρευναί. Πλουτάρχου Ἠθικά, τόμος V, Ἔκδ. Βερναρδάκη σελ. 208 κ. ἐ. Περί τῆς Ἡροδότου κακοηθείας. Εὐαγ. Σταμάτη : Ἐπὶ τοῦ μαθηματικοῦ χωρίου τοῦ Θεαιτήτου τοῦ Πλάτωνος μέρη I καὶ II, Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τῆς 24-11-1955 καὶ 31-1-1957. Πλουτάρχου Σόλων.